

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA
MƏHKƏMƏ-TİBB EKSPERTİZASININ
FƏALİYYƏTİ BARƏDƏ
Ə S A S N A M Ə**

Bakı 2000

**Azərbaycan Respublikasında
məhkəmə-tibb ekspertizasının
fəaliyyəti barədə
Ə S A S N A M Ə**

1. Ümumi müddəalar

1. Azərbaycan Respublikasında məhkəmə-tibb ekspertizası Səhiyyə sistemi nəzdində ədalət mühakiməsinin məqsəd və vəzifələrinə xidmət edir. Onun fəaliyyəti eyni zamanda əhaliyə müalicə xidməti keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasında və profilaktik tədbirlərin həyata keçirilməsində səhiyyə orqanlarına hərtərəfli köməklik göstərilməsinə yönəldilmişdir.

2. Məhkəmə-tibb ekspertizası Azərbaycan Respublikası və Naxçıvan Muxtar Respublikası Səhiyyə Nazirliklərinin məhkəmə-tibb ekspertizası müəssisələrində aparılır: Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin «Məhkəmə-tibbi ekspertiza və patoloji anatomiya» Elmi-Təcrübi və Tədris Birliyi; Naxçıvan Muxtar Respublikası Səhiyyə Nazirliyi «Məhkəmə-tibbi ekspertiza və patoloji anatomiya» Birliyi.

3. Səhiyyə Nazirliyi "Məhkəmə-tibbi ekspertiza və patoloji anatomiya" Elmi-Təcrübi və Tədris (bundan sonra "MTE və PA" ETT) Birliyi Azərbaycan Respublikasında məhkəmə-tibbi və patoloji anatomiya xidmətlərinin təşkilədiçi və rəhbər orqanıdır. Azərbaycan Respublikasında məhkəmə-tibb ekspertiza işinin təşkilinə təcrübi, təşkilati və metodoloji rəhbərlik Səhiyyə Nazirliyinin «MTE və PA» ETT Birliyi tərəfindən təmin olunur.

4. "MTE və PA" ETT Birliyi öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını, «Dövlət Məhkəmə Ekspertizası fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununu, Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual, İnzibati Hüquqpozmlar Haqqında Məcəllələrini, «Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununu, Azərbaycan Respublikasının digər qanunlarını, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərman və Sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinin əmr, sərəncam, təlimat və başqa normativ hüquqi aktlarını, bu Əsasnaməni rəhbər tutur və onların icrasını təmin edir.

5. Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi "MTE və PA" ETT Birliyinin fəaliyyətini, idarə və maliyyələşmənin mərkəzləşdiyi şəraitdə həyata keçirən şəhər və rayon şöbələrinin Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin məhkəmə-tibbi və patoloji-anatomiya xidmətlərinin vahid sistemi təşkil edir.

Birliyin fəaliyyəti insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının qorunması, qanunçuluğun təmin edilməsi, ekspertlərin müstəqilliyi, elm və texnikanın müasir nailiyyətlərindən istifadə edilməklə həyata keçirilən tədqiqatların obyektivliyi, hərtərəfliliyi və tamlığı prinsiplərinə əsaslanır.

6. Naxçıvan Muxtar Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin "MTE və PA" Birliyi inzibati-təsərrüfat cəhətdən müvafiq surətdə Naxçıvan MR Səhiyyə Nazirliyinə, praktiki və metodoloji cəhətdən isə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi "MTE və PA" ETT Birliyinə tabedir.

7. Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi "MTE və PA" ETT Birliyinin ştat cədvəli və büdcəsi Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilir.

8. "MTE və PA" ETT Birliyi Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsində Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən müəyyənləşdirilmiş müddətdə öz iş qeydiyyatlarını aparır və fəaliyyəti haqda hesabatlar tərtib edir.

9. "MTE və PA" ETT Birliyi müvafiq qaydada ona dövlət büdcəsindən ayrılmış, hüquqi və fiziki şəxslərdən xidmətə görə alınan, təsərrüfat və istehsal fəaliyyətinin nəticəsində əldə olunan, müxtəlif idarə və ictimai təşkilatlardan könüllü yardım kimi daxil olan vəsaitlər hesabına öz maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətini həyata keçirir.

10. "MTE və PA" ETT Birliyi Respublikada müvafiq profilli elmi cəmiyyətlər və ali məktəb kafedraları ilə elmi yaradıcılıq fəaliyyəti göstərə bilər.

11. "MTE və PA" ETT Birliyi eyni zamanda məhkəmə təbabəti və patoloji anatomiya sahəsində elmi-tədqiqat işləri aparır və əldə olunmuş elmi nəticələri gündəlik iş təcrübəsində tətbiq edir. Bu məqsədlə "MTE və PA" ETT Birliyində Metodik Şura fəaliyyət göstərir, Birlikdə aparılan elmi-tədqiqat işlərinə rəhbərlik və nəzarət edir.

12. "MTE və PA" ETT Birliyinin tabeçiliyində olan şöbə və bölmələr qarşılıqlı müqavilə əsasında tibb və hüquq profilli dövlət ali məktəblərinin, həmçinin dövlət qeydiyyatında olan digər ali məktəblərin tibb və hüquq fakültələrinin tələbə və dinləyiciləri üçün müvafiq profilli fənlər üzrə tədris bazası ola bilər. Bununla bağlı bütün məsələlər Birliyin Baş direktorunun razılığı ilə həll olunur. Birliyin balansında olan binalarında digər idarə və təşkilatların yerləşdirilməsi qəti qadağandır. Birliyin elmi dərəcəli və yüksək ixtisas kateqoriyalı mütəxəssisləri göstərilən tədris müəssisələrində əvəzçilik üzrə tədris-pedaqoji fəaliyyətlə məşğul ola bilərlər. Birlik əməkdaşlarının iş günü ərzində tədris-pedaqoji fəaliyyəti Birliyin rəhbərliyi tərəfindən tənzim olunur.

13. Məhkəmə-tibbi ekspertizalar məhkəmə təbabəti sahəsində xüsusi biliyi olan və həkim-məhkəmə-tibb eksperti vəzifəsini tutan mütəxəssislər tərəfindən aparılır. Bununla yanaşı olaraq, bir sıra ekspertizalar ali qeyri-tibb təhsili olan və xüsusi təhsil almış ekspert-mütəxəssislər (fiziklər, kimyaçılar, bioloqlar, hüquqşünaslar, riyaziyyatçılar, mühəndislər və s.) tərəfindən də aparıla bilər.

14. Məhkəmə-tibbi ekspertizaların aparılmasına məhkəmə təbabəti kafedralarının professor-müəllim heyəti, səhiyyə müəssisələrinin və başqa idarələrin mütəxəssisləri yalnız Birliyin rəhbərliyinin razılığı ilə cəlb edilə bilərlər. Həmin işi yerinə yetirərkən bu şəxslər öz prosessual vəziyyətlərinə görə ekspert sayılırlar.

15. "MTE və PA" ETT Birliyi hüquqi şəxsdir, dövlət büdcəsindən maliyyələşdirilir, əmlaka, müstəqil balansla, müvafiq hesablara malikdir və öz adından müqavilələr bağlaya bilər.

16. "MTE və PA" ETT Birliyi Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gerbinin təsviri və öz adı olan möhürə, xüsusi xidməti blanklara və fəaliyyətini nizamlayan normativ sənədlərə malikdir.

17. Yerli səhiyyə idarələrinin rəhbərliyi məhkəmə-tibbi ekspertiza şöbələrini bina, avadanlıq, maddi-texniki vəsaitlə təmin etməyə borcludurlar; Birlik və onun şöbələri üçün təmir, bərpa işlərini və yeni binaların inşasını həyata keçirirlər; ambulator-poliklinika müəssisələrində kabinetlərlə, xəstəxanalarda meyitxana ilə, avtonəqliyyatla təmin edir, zəruri hallarda işə sanitar aviasiyası ilə təmin edilməsi üçün tədbirlər görür; məhkəmə-tibb ekspertlərinə öz xidməti işlərini yerinə yetirməkdə (tibbi sənədlərin götürülməsində, analizlərin aparılmasında, mütəxəssis məsləhətlərində, cinayət və mülki işlər üzrə ekspertizaların keçirilməsində və s.) hərtərəfli köməklik edirlər.

18. Prokurorluq, DİN, MTN və məhkəmələr ekspertizaların keyfiyyətinin yüksəldilməsi və icra müddətlərinin qısaldılması məqsədilə Birliyə və onun şöbələrinə lazımi iş şəraitinin yaradılmasında yaxından köməklik göstərirlər.

19. "MTE və PA" ETT Birliyinin rəhbərliyinin sorğusuna əsasən mülkiyyət formasından asılı olmayaraq bütün idarə, təşkilat və müəssisələr məhkəmə-tibbi ekspertizanın aparılması üçün zəruri olan etalon nümunələrini və texniki məlumatları məhkəmə-ekspertizası idarəsinə təqdim etməyə borcludurlar. Bu zaman mülkiyyətçinin qanunla müəyyən edilmiş mülkiyyət hüququnun pozulmasına yol verilmir.

2. Birliyin idarəçiliyi və strukturu

1. Birliyə Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Naziri tərəfindən vəzifəyə təyin edilən və vəzifədən azad olunan Baş direktor rəhbərlik edir.

Birliyin Baş direktorunun hüquq və vəzifələri aşağıdakılardır

Birliyin Baş direktoru Respublika Səhiyyə sistemində məhkəmə-tibbi ekspertiza və patoloji anatomiya xidmətlərinə inzibati-təşkilati və metodik rəhbərlik edir.

Birliyin Baş direktorunun əsas vəzifəsi məhkəmə-tibbi və patoloji anatomiya xidmətlərinin ümumi inkişaf strategiyasını müəyyən etmək və onun həyata keçirilməsində taktiki qərarları yerinə yetirməkdir.

Məhkəmə tibb ekspertizasının təyin olunması haqqında qərarı (qəraradı) aldıqdan sonra onun təşkil edilməsi və aparılması, ekspertin məhkəmə iclaslarında, istintaq və məhkəmə hərəkətlərində iştirakının təmin olunması üzrə müvafiq tədbirlər görmək;

Birlikdə konkret ixtisas üzrə ekspert, zəruri maddi-texniki baza və yaxud tədqiqat aparılması üçün xüsusi şərait olmadıqda, məhkəmə-tibb ekspertizası təyin olunması barədə qərarı (qəraradı) icra edilmədən tədqiqata təqdim edilmiş obyekt və işin materialları ilə birlikdə geri qaytarmaq;

Məhkəmə-tibb ekspertizasının təyin edilməsi haqqında qərarda (qəradadda) göstərilmiş digər idarələrin iştirakı ilə məhkəmə ekspertizası aparılmasını təşkil etmək;

Rəy verilməsi üçün Birliyin əməkdaşı olmayan şəxslərin zəruri biliyinə ehtiyac yarandıqda, məhkəmə ekspertizasını təyin etmiş orqanla və ya şəxslə razılaşdırılmaqla, onları ekspert qismində məhkəmə ekspertizasının aparılmasına cəlb etmək;

Ekspertə (ekspertlərə) onların hüquq və vəzifələrini izah etmək;

Ekspert bilə-bilə yalan rəy verməyə və rəy verməkdən imtina etməyə görə məsuliyyəti haqqında xəbərdar edir və bu barədə

ondan məhkəmə-tibb ekspertizasını təyin etmiş orqana və ya şəxsə rəylə birlikdə göndərilməsi üçün müvafiq iltizam almaq;

Qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada məhkəmə-tibb ekspertizasının aparılması müddətini müəyyənləşdirir və onun gözlənilməsinə nəzarət edir;

Ekspertin müstəqilliyi prinsipinə əməl olunmaqla aparılan tədqiqatların tamlığı və keyfiyyəti üzərində nəzarət etmək;

Tədqiqatlar başa çatdıqdan sonra ekspertin rəyini tədqiqat obyektlərinə və iş üzrə materialların məhkəmə-tibb ekspertizasını təyin etmiş orqana və ya şəxsə göndərilməsini təmin etmək;

Bütün dövlət orqanlarında, idarələrində və təşkilatlarında birliyi təmsil etmək;

Öz səlahiyyəti çərçivəsində birliyin maliyyə fəaliyyətinə dair məsələləri həyata keçirmək;

Birliyin fəaliyyətinə dair əmr və sərəncamlar vermək;

Birliyin işçilərini işə qəbul və işdən azad edilməsini, ştatdankənar işçilərin müəyyən tapşırıqların icrasına cəlb olunmasını təmin etmək, əmək və icra intizamına əməl edilməsinə görə fərqlənmiş işçilərin mükafatlandırılmasını, habelə əmək və icra intizamının pozulmasına görə intizam məsuliyyətinə cəlb edilməsini həyata keçirmək;

Qanunvericiliyə uyğun olaraq digər hüquq və vəzifələri həyata keçirmək.

2. Birliyin işi haqqında məsələlərə baxılması və onların həlli üçün, həmçinin məhkəmə-tibbi və patoloji anatomiya xidmətlərinin fəaliyyətini müntəzəm təkmilləşdirmək və yaxşılaşdırmaqdan ötrü inzibati şura yaradılır. İnzibati şuraya Birliyin Baş direktoru, onun müavinləri, struktur şöbə və bölmələrinin rəhbərləri, həmkarlar təşkilatının nümayəndəsi və aparıcı mütəxəssislər daxil edilirlər.

3. Birliyin işi üzrə inzibati şuranın tərkibi Baş direktor tərəfindən təsdiq edilir. Birliyin Baş direktoru inzibati şuranın sədridir.

4. İnzibati şuranın qəbul etdiyi qərarlar Birlik üzrə əmrlər vasitəsilə həyata keçirilir.

5. İnzibati Şuranın nəzdində məhkəmə-tibbi və patoloji-anatomik xidmətlər üzrə metodik şura yaradılır və onun fəaliyyəti Baş direktor tərəfindən təsdiq edilmiş əsasnamə ilə həyata keçirilir.

6. Birliyin struktur bölmələri barədə Əsasnamə Birliyin Baş direktoru tərəfindən təsdiq edilir.

7 Baş direktorun xidməti sahələrə müvafiq olaraq məhkəmə-tibbi xidmət üzrə, patoloji anatomiya xidməti üzrə və təsərrüfat işləri üzrə müavinləri vardır. Birliyin Baş direktorunun müavinləri onun təqdimatına əsasən Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Naziri tərəfindən təyin olunurlar. Müavinlərin vəzifələrinin səlahiyyət bölgüsü Birliyin Baş direktoru tərəfindən müəyyən edilir.

8 Birliyin strukturu Birliyin Baş direktorunun təqdimatı əsasında Səhiyyə Naziri tərəfindən təsdiq edilir.

9 Birliyin ştat sayı və ştat cədvəli Səhiyyə Naziri tərəfindən təsdiq edilir.

III. Birliyin məqsəd və vəzifələri

Birliyin fəaliyyəti ədalət mühakiməsinin məqsəd və vəzifələrinə xidmət etməklə, insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının qorunması, qanunçuluğun təmin edilməsi, ekspertlərin müstəqilliyi, elm və texnikanın müasir nailiyyətlərindən istifadə etməklə həyata keçirilən tədqiqatların obyektivliyi, hərtərəfliliyi və tamlığı prinsiplərinə əsaslanır.

1. «Məhkəmə-tibbi ekspertiza və patoloji anatomiya» ETT Birliyinin əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

1.1. Zorakı ölüm hallarında meyitlərin ekspertizası.

1.2. Zorakı ölümlərə şübhə olarkən və meyitin məhkəmə-tibb qaydasında müayinəsinin vacibliyini şərtləndirən digər hallarda meyitlərin məhkəmə-tibbi ekspertizası.

1.3. Sağlamlığa zərər vurmanın xarakterinin və ağırlıq dərəcəsinin, yaşın, cinsi vəziyyətlərin müəyyənləşdirilməsi, həmçinin məhkəmə təbabəti sahəsində bilik tələb edən digər məsələlərin həlli üçün canlı şəxslərin (zərərçəkən, təqsirləndirilən şəxs və digər şəxslər) ekspertizası.

1.4. Laborator müayinə üsullarının tətbiqi ilə maddi sübutların ekspertizası.

1.5. Cinayət və mülki iş materialları üzrə məhkəmə-tibbi ekspertiza.

1.6. Məhkəmə-tibb eksperti məhkəmə təbabətində mütəxəssis kimi ilkin və digər istintaq hərəkətlərinə cəlb olunur: hadisə yerində (meyit aşkar edilən yerdə meyitlərin müayinəsi zamanı) ekshumasiyada, istintaq eksperimentlərində, şahid ifadələrinin yerində yoxlanılmasında, müqayisəli tədqiqat üçün nümunə götürülməsində və s.

1.7. Məhkəmə təbabəti təcrübəsində yeni müayinə metodlarını vaxtında tətbiq etmək; keçirilən ekspertizaların keyfiyyətini yüksəltmək və onların icra müddətlərini qısaltmaq məqsədilə görülən işləri daim təkmilləşdirmək.

1.8 .Vətəndaşların ərizə və şikayətlərinə əsasən müalicə-profilaktika müəssisələrindən tibbi sənədləri tələb etmək və diaqnostika-müalicə işlərində buraxılan kobud səhvlərin aşkar edilməsi zamanı səhiyyə orqanları rəhbərlərini vaxtında xəbərdarlıq etmək, belə hallar üzrə kliniki məhkəmə-tibbi və kliniki anatomik konfranslar keçirmək.

1.9. Qəfləti ölüm, sənaye, küçə, məişət travmatizmi, zəhərlənmə və ölümün digər növləri üzrə məhkəmə-tibbi materialları təhlil edib səhiyyə orqanlarına profilaktik tədbirlərin işlənilib hazırlanmasında kömək etmək.

1.10. Sənaye, küçə, məişət travmatizmi, zəhərlənmə, alkoqolizm, narkomaniya və digər aktual məsələlərin profilaktikası üzrə sanitar-maarif işləri aparmaq.

1.11. Səhiyyə Nazirliyinin əmr və xüsusi göstərişlərinə müvafiq olaraq kəskin yoluxucu və xüsusi təhlükəli xəstəlikləri aşkar etdikdə səhiyyə orqanlarını təcili xəbərdar etmək.

1.12. Mütəmadi olaraq həkimləri təkmilləşdirmə institutunun müvafiq kafedrasında və «Məhkəmə-tibbi ekspertiza və patoloji anatomiya» ETT Birliyində mütəxəssislərin qəbul olunmuş qaydada ixtisaslaşmasını və təkmilləşməsinə təmin etmək.

1.13. Sistematik olaraq işçilərin iş ixtisası səviyyəsinin yüksəldilməsi üzrə iş aparmaq.

2. Birlik məhkəmə-tibb ekspertizasının, kriminalistikanın və digər sahələrin elmi əsaslarını və yeni metodlarını hazırlamaq, elm və texnikanın müasir nailiyyətlərini nəzərə almaqla ekspert praktikasını təkmilləşdirmək sahəsində təkliflər hazırlayır, məhkəmə-tibbi, tibbi kriminalistik, tibbi bioloji, məhkəmə-kimyəvi ekspertizaları aparır və rəylər verir, elmi əsərlərin nəşrini təşkil edir, işçilərin attestasiyasının keçirilməsini və kadr hazırlanmasını təşkil edir.

3. Elmi, elmi-pedaqoji kadrları və praktik Səhiyyə işçilərini məhkəmə-tibbi ekspertiza və patoloji anatomiya məsələləri üzrə hazırlamaq və dinləyicilərin bu sahədə təhsil almasına imkan yaratmaq, onları uyğun xidmət sahələri üzrə tibb elminin qabaqcıl nailiyyətləri ilə tanış etmək.

3.1. Məhkəmə-tibbi ekspertiza materialları üzrə elmi təcrübi işlərin aparılması (hadisələri həkim konfranslarında təhlil etmək, mətbuatda dərc etmək) istintaq sirrinin yayılmasına səbəb olmadıqda və ya müstəntiqin, prokurorun, məhkəmənin icazəsi olduqda, ya da hökm qanuni qüvvəyə mindikdən sonra mümkündür.

4. Elmi-tədqiqat işləri nəticələrinin Səhiyyə təcrübəsində tətbiqini sürətləndirmək, tibb elminin qabaqcıl nailiyyətlərinin təbliğini təmin etmək.

5. Əhalinin sağlamlığının yüksək tibbi və sosial-iqtisadi göstəricilərinə nail olmaq məqsədilə təşkilati və metodoloji iş aparmaq.

6. Meyitlərin, canlı şəxslərin, maddi sübutların, cərrahiyyə və biopsiya materiallarının tədqiqi zamanı elm və texnikanın yeni nailiyyətlərini, patoloji anatomiya və məhkəmə təbabətinin təcrübəsinə tətbiq etmək.

7. Yeni müasir tədqiqat üsulları işləmək, sınaqdan keçirmək, təcrübədə tətbiq etmək.

8. İdarəetmənin, planlaşdırmanın, maliyyələşdirmənin, mühasib qeydiyyatının, hesabat işlərinin, kargüzarlığın, maddi və mənəvi həvəsləndirmənin, əməyin elmi təşkilinin təkmilləşdirilməsi üzrə tədbirlər işləmək və həyata keçirmək.

9. Birliyin bəzi sahələrini tədricən özünümaliyyələşdirmə prinsipi üzrə fəaliyyəti üçün tədbirlər həyata keçirmək.

IV. Ekspertizaların keçirilməsi qaydaları haqqında cinayət-prosessual qanunvericiliyinin əsas müddəaları, məhkəmə-tibb ekspertizasının təşkili və aparılması qaydaları

1. Məhkəmə-tibb ekspertizası təhqiqatı aparan şəxs, müstəntiqin, prokurorun məhkəmənin qərarı əsasında keçirilir.

Təhqiqat orqanlarının, müstəntiqin, prokurorun, məhkəmənin əsaslandırılmış yazılı sorgusuna əsasən cinayət işi başlamaq üçün əsas ola biləcək əlamətləri aşkara çıxarmaq məqsədilə məhkəmə-tibbi tədqiqatlar və məhkəmə-tibbi müayinələr aparıla bilər.

2. Məhkəmə-tibbi ekspertiza müəssisələri müqavilə əsasında idarə və təşkilatların göndərişi, vətəndaşların ərizəsi ilə məhkəmə-tibbi müayinələr keçirə bilər, əhaliyə onun səlahiyyətinə aid olan xidmətlər göstərə bilər.

3. Birliyin maddi texniki bazasını gücləndirmək və işçilərin sosial şəraitlərini yaxşılaşdırmaq məqsədilə məhkəmə-tibbi xidmətin bəzi sahələri pullu xidmət göstərə bilər.

4. Travmanın növündən və törənmə mənşəyindən asılı olmayaraq səhiyyə müəssisələri travma ilə stasionara daxil olan, ambulatoriyaya müraciət edən hər bir vətəndaş barədə ərazi

məhkəmə-tibbi ekspertiza şöələrinə dərhal xəbər verməlidir. Məhkəmə-tibb ekspertləri həmin şəxsləri müayinə edir və tibbi sənədlərdə müvafiq qeydlər edir.

5. Məhkəmə-tibb ekspertizasının ayrı-ayrı növlərinin keçirilmə qaydaları Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmiş xüsusi təlimatlar, metodik göstərişlər və qaydalar ilə müəyyən olunur.

6. Cinayət prosessual və mülki prosessual məcəllələr ilkin, əlavə və təkrar ekspertizaların keçirilməsini nəzərdə tutur.

7. Məhkəmə-tibb ekspertizası bir və ya bir neçə ekspert, lazım olduqda (ekspertizanın növündən asılı olaraq) müxtəlif ixtisaslı ekspertlər tərəfindən aparılır. Ekspertizada bir neçə ekspertin iştirakına lüzum ekspertizanın mürəkkəbliyi və xarakteri ilə müəyyən edilir.

8. Ekspertlər qrupunun heyəti məhkəmə-tibb ekspertizasını təyin etmiş müstəntiq tərəfindən müəyyənləşdirilir. Əgər ekspertlər müstəntiq və ya məhkəmə tərəfindən müəyyənləşdirilməmişsə, bunu Birliyin Baş direktoru həyata keçirir.

8.1. Məhkəmə-tibb ekspertizasını aparacaq ekspert (ekspertlər qrupu) ekspertizanı təyin etmiş istintaq, məhkəmə orqanları tərəfindən əvvəlcədən qərar və qərardadda göstərilibsə, ekspertizanın növündən, mürəkkəbliyindən və ekspertizanı aparacaq ekspertin (ekspertlər qrupunun) peşəkarlıq səviyyəsindən asılı olaraq, Birliyin Baş direktoru tərəfindən ekspertiza, ekspertizanı təyin etmiş şəxsə məlumat verməklə Birliyin başqa ekspert və yaxud ekspertlər qrupuna həvalə edilə bilər.

8.2. Məhkəmə-tibbi ekspertizaların icrası zamanı zərurət yaranan hallarda (ekspertizanın icrası zamanı şikayət və yaxud da şübhə doğuran məlumatlar daxil olarsa, eləcə də icra edilən ekspertizanın növündən, mürəkkəbliyindən asılı olaraq ekspertizanı aparacaq ekspertin və yaxud ekspertlər qrupunun peşəkarlıq səviyyəsi aşağı olarsa və s.) Birliyin Baş direktoru tərəfindən həmin ekspertizanın icrası icraçı ekspərdən (şöbədən, bölmədən) götürülüb daha təcrübəli və yüksək ixtisaslı ekspərtə (başqa şöbə,

bölmələrə) həvalə edilə bilər. Eyni zamanda şöbə və bölmələrdən istənilən məhkəmə-tibbi sənədlər, preparatlar və digər materiallar tələb edilə bilər.

9. Məhkəmə-tibbi ekspertizaların aşağıda göstərilən növləri keçirilərkən bir neçə nəfər ekspertin, lazım olduqda isə müxtəlif ixtisaslı ekspertlərin iştirakı mütləqdir:

- tibb işçilərinin peşə fəaliyyəti ilə əlaqədar ekspertizalar;
- cinayət işləri və mülki işlər üzrə təkrari ekspertizalar;
- əmək qabiliyyətinin dayanıqlı itirilməsinin müəyyən edilməsi üzrə ekspertizalar;
- xüsusi ilə mürəkkəb olan ilkin ekspertizalar;
- dövlət əhəmiyyətli ilkin ekspertizalar.

a) tibb işçilərinin peşə fəaliyyəti ilə əlaqədar məhkəmə-tibbi ekspertizalar, həmçinin əmək qabiliyyətinin dayanıqlı itirilib-itirilməməyinin müəyyən edilməsi üzrə və təkrari məhkəmə-tibbi ekspertizalar yalnız Bakı şəhərində Birliyin müvafiq şöbələrində aparılmalıdır.

10. Məhkəmə-tibb ekspertizası keçirilən zaman ekspertizanı təyin etmiş müstəntiq qanuna görə iştirak edə bilər. Bu halda ekspertizanın keçirilmə vaxtını müstəntiqə ekspert xəbər verir. Ekspertiza zamanı müayinə olunan şəxsin paltarlarının soyundurulmasına zərurət yaranırsa, müstəntiq əks cinsdən olan şəxsin ekspertizasında iştirak etmir.

10.1. Təqsirləndirilən şəxs və digər şəxslər məhkəmə-tibb ekspertizasının keçirilməsində yalnız ekspertizanı təyin etmiş müstəntiqin icazəsi ilə iştirak edə bilərlər. Tədrislə bağlı tələbələr yalnız canlı şəxslərin və meyitlərin məhkəmə-tibbi müayinəsində iştirak edə bilərlər. Bu zaman ekspertizanı təyin etmiş şəxsin və Birliyin Baş direktorunun icazəsi ilə yanaşı müayinə olunanların və yaxud da onların yaxınlarının razılığı da nəzərə alınmalıdır.

10.2. Müalicə-profilaktika müəssisələrinin həkimləri meyitin ekspertizasına müstəntiqin icazəsi ilə, meyitin məhkəmə-tibbi müayinəsinə isə Birliyin rəhbərliyinin icazəsi ilə buraxılırlar.

11. Ekspertiza Birliyin bazasında keçirilmirsə, müalicə-profilaktika müəssisəsinin rəhbərliyi ekspertləri lazımi şəraitlə təmin edir, onlara laboratoriya tədqiqatı üçün nəzərdə tutulmuş şüşə qablar, qablaşdırıcı və digər materiallar verir, lazımi köməklik göstərirlər. Təhqiqat orqanları, müstəntiq, prokuror həmin obyektlərin məhkəmə-tibbi laborator müayinələri üçün müvafiq şöbələrə göndərilməsini təmin edirlər.

Təhqiqat orqanları, müstəntiq, prokuror, məhkəmə məhkəmə-tibb ekspertlərini ilkin və digər istintaq hərəkətlərində iştirak etməyə dəvət etdikdə onların nəqliyyat vasitəsilə təmin olunmasına köməklik edirlər.

12. Təhqiqat orqanlarının, müstəntiqin, prokurorun və məhkəmənin tələbi ilə məhkəmə-tibb ekspertləri ilkin və digər istintaq hərəkətlərinə cəlb oluna bilərlər: hadisə yerinin müayinəsinə, ekshumasiyaya, istintaq eksperimentlərinin keçirilməsinə və s.

12.1. İlkin və digər istintaq hərəkətlərində iştirak edərkən məhkəmə-tibb eksperti məhkəmə-tibb sahəsində mütəxəssis kimi fəaliyyət göstərməklə birlikdə maddi sübutların aşkar olunmasında, götürülməsində müstəntiqə kömək edir, onun diqqətini maddi sübutların aşkar olunması və dəqiqləşdirilməsinə cəlb edir, bununla əlaqədar izahatlar verir, protokolla tanış olub onu imzalayır.

13. Məhkəmə-tibb eksperti təhqiqat orqanlarının, müstəntiqin, prokurorun, məhkəmənin çağırışı ilə ekspertiza keçirmək, ilkin və digər istintaq işlərində iştirak etmək üçün mütləq gəlməlidir. Ekspertiza keçirməkdən, ilkin və digər istintaq hərəkətlərində iştirak etməkdən boyun qaçırmasına və ya üzrlü səbəb olmadan imtina etməsinə görə, həmçinin bilə-bilə yalan rəy verməsinə görə məhkəmə-tibb eksperti qanunla müəyyən olunmuş qaydada məs`uliyət daşıyır.

13.1. Məhkəmə-tibb eksperti bir qayda olaraq öz vəzifəsini inzibati ərazi bölgüsünə uyğun icra edir. Təbii fəlakət, texnoloji qəza, fəvqəladə hal və şöbələrdə ekspert işinin miqdarından (azlığından və çoxluğundan) asılı olaraq yalnız Birliyin Baş

direktorunun əmri ilə məhkəmə-tibb eksperti başqa yerlərə göndərilə bilər.

14. Ekspertizaların keçirilməsində qanunla müəyyən edilmiş ekspertin iştirak etməsini istisna edən hallar Azərbaycan Respublikası CPM-in müvafiq maddələri ilə tənzimlənir.

15. Ekspertiza keçirərkən təhqiqat aparən şəxs, müstətiqin, prokurorun qərarında və ya məhkəmənin qərarında qoyulmuş suallara cavab vermək üçün təqdim olunmuş sualların dəqiqləşdirilməsinə və aydınlaşdırılmasına zərurət yaranarsa, məhkəmə-tibb eksperti bu haqda şifahi və ya yazılı xahiş edə bilər, eləcə də o, biliyindən kənar, yaxud səlahiyyətinə daxil olmayan suallara cavab verməkdən imtina edə bilər.

15.1. Əgər ekspertiza zamanı məhkəmə-tibb eksperti iş üçün əhəmiyyət daşıyan, lakin haqqında sual qoyulmamış hallarla qarşılaşarsa, yekun rəyində bunları göstərməyə hüququ vardır.

16. Ekspertiza mürəkkəb olarsa, xüsusi məsələlərin həllinə lüzum yaranarsa, məhkəmə-tibb eksperti ekspertizanı təyin etmiş orqan qarşısında müvafiq mütəxəssislərin cəlb olunması məsələsini qaldıra bilər.

17. Məhkəmə-tibb eksperti apardığı ekspertizaya dair iş materiallarını zəruri hallarda tələb etməlidir.

17.1. Təhqiqat orqanları, müstətiq, prokuror yaxud məhkəmə tərəfindən təqdim olunmuş materiallar qarşıya qoyulan sualların həlli üçün kifayət etməzsə, ekspert ekspertiza keçirmək üçün məhz hansı material və sənədlərin lazım olduğunu bildirir. Tələb olunan materiallar təqdim edilmədiyi halda qanunla nəzərdə tutulan qaydada ekspert ekspertizanı təyin etmiş orqana rəy verməyin qeyri-mümkünlüyü barədə yazılı surətdə xəbər verir.

17.2. Əgər ekspert yalnız ayrı-ayrı məsələlər üzrə rəy vermək imkanına malikdirsə, bunu «Ekspert rəy»ində və «Məhkəmə-tibbi müayinə akt»ində göstərir.

18. Təhqiqat aparən şəxs, müstətiqin, prokurorun və məhkəmənin icazəsi ilə məhkəmə-tibb eksperti dindirmədə, digər

istintaq hərəkətlərində və məhkəmə iclasında iştirak edib dindirilənlərə bilavasitə ekspertizaya aid suallar verə bilər.

19. Məhkəmə-tibb ekspertinin ekspertizanın gedişində iş üzrə ona məlum olmuş material və məlumatları yaymağa ixtiyarı yoxdur.

20. Məhkəmə-tibb ekspertizasının gedişində ekspert qarşısında qoyulmuş və ya şəxsən onun lazım bildiyi və qərarda göstərilməmiş suallara cavab verməkdən ötrü məhkəmə-tibbi laborator müayinələrinin keçirilməsinə lüzum meydana çıxarsa o, təhqiqat və istintaq orqanlarının qərarı, yazılı təklifi və köməkliyi əsasında zəruri obyektləri Birliyin müvafiq şöbələrinə göndərir. Bu zaman məhkəmə-tibb eksperti tərtib etdiyi müvafiq göndəriş vərəqələrində işin qısa məzmununu, ekspertiza gedişində aşkar edilmiş obyektiv məlumatları və laboratoriya müayinəsinin məqsədini göstərir.

21. Məhkəmə-tibb ekspertizasına və yaxud məhkəmə-tibb müayinəsinə cəlb olunan şəxsi başqa səhiyyə müəssisəsində mütəxəssis həkimlə məsləhətləşməyə göndərmək lüzumu meydana çıxarsa, həmin şəxs (müayinə olunan) şöbə rəisinin, yaxud da məhkəmə-tibb ekspertinin imzaladığı göndəriş və ya məktubla göndərilir.

22. Məhkəmə-tibb eksperti ekspertizanın gedişində aşkar olunan və iş üçün əhəmiyyət kəsb edən yeni məlumatları ekspertiza başa çatmamışdan əvvəl ekspertizanı təyin etmiş orqanların nəzərinə çatdırmalıdır.

23. Məhkəmə-tibb ekspertizası prosesində ekspert elə obyektlər aşkar edə bilər ki, bunlar öz xarakterlərinə görə maddi sübut kimi başqa növ ekspertiza üçün mühüm tədqiqat obyekti ola bilər. Bu obyektlər «Ekspert rəy»ində və «Məhkəmə-tibbi müayinə akt»ında təsvir olunmalı və ekspertizanı təyin edən şəxsə verilməlidir.

24. Məhkəmə-tibbi müayinə obyektləri, o cümlədən maddi sübutlar ciddi qeydiyyatdan keçməli və mühafizə olunmalıdırlar. Şöbə rəisi və ekspert obyektlərin qorunması üçün onlardan asılı olan bütün lazımi tədbirləri görməlidir. Müayinə obyektlərinin və

maddi sübutların mühafizəsi və sonradan məhv edilməsi xüsusi qaydalarla müəyyənləşdirilir.

25. Məhkəmə-tibbi laborator müayinələri keçirmək üçün meyitdən hər-hansı bir hissə, daxili üzv, toxumalar, qan, sidik və başqa biomateriallar götürülür.

25.1. Məhkəmə-tibbi diaqnostikanın düzgünlüyünə əngəl törətməmək şərti ilə meyitdən müalicə və elmi məqsədlər üçün toxumalar, üzvlər və qan götürülməsinə «İnsan orqan və (və ya) toxumalarının transplantasiyası haqqında» Azərbaycan Respublikasının qanunun müvafiq müddəalarına əsasən razılıq verilir. Bu haqda «Ekspert rəy»ində və «Məhkəmə-tibbi müayinə akt»ında müvafiq qeydiyyat aparılır, məhz nəyin, hansı məqsədlə götürüldüyü və hara göndərildiyi göstərilir.

26. Məhkəmə-tibb eksperti tərtib etdiyi rəyi izah etməkdən və onun istintaq zərurəti ilə əlaqədar olaraq tamamlamaqdan ötrü müstəntiq tərəfindən qanunvericilikdə nəzərdə tutulan qaydada dindirilə bilər.

27. Məhkəmə-tibb eksperti cinayət işlərinə və mülki işlərə baxılan zaman rəy verməkdən ötrü, ilkin məhkəmə-tibbi ekspert müayinəsi üzrə dindirilmə üçün və eləcə də məhkəmə istintaqında ekspertiza keçirmək məqsədilə məhkəməyə çağırıla bilər.

28. Ekspertiza məhkəmədə keçirilərkən, məhkəmə-tibb ekspertinin hüquq və vəzifələrini, onun daşdığı məsuliyyəti, ekspertə məhkəmə iclasına sədrlik edən şəxs elan edir.

Məhkəməyə çağırılmış məhkəmə-tibb eksperti CPM-də və MPM-də nəzərdə tutulan qaydada məhkəmə iclaslarında iştirak edir. O, ekspertizaya aid olan iş materialları ilə tanış olmaq, məhkəmə-tibb ekspertizasının rəyinə izah vermək və ekspertizanın aparılması ilə əlaqədar zərərçəkənə, təqsirləndirilən şəxsə və şahidlərə sual vermək hüququna malikdir.

29. Məhkəmə-tibb ekspertizası məhkəmədə aparılarkən, rəy ekspert tərəfindən yazılı tərtib olunur, məhkəmə iclasında ucadan oxunur və məhkəməyə təqdim edilir. Rəyin surəti məhkəmə-tibbi

ekspertiza idarəsinin arxivində saxlanılan müvafiq ekspertiza sənədlərinə əlavə edilir.

29.1. Məhkəmə-tibb eksperti məhkəmədə tərtib etdiyi rəyə onun səlahiyyətinə daxil olan, lakin haqqında sual qoyulmamış hallar (xüsusatlar) üzrə də nəticəyə gələ bilər.

30. Əgər ekspertizada bir neçə ekspert iştirak edirsə, onlara öz aralarında məsləhətləşmək imkanı verilməlidir. Ekspertlər yekdil nəticəyə gəlirlərsə, ekspertizanın nəticəsi bütün ekspertlər tərəfindən imzalanır. Ekspertlər arasında fikir ayrılığı olduqda isə onlar ayrı-ayrı nəticələr tərtib edirlər.

V. Məhkəmə-tibb eksperti rəyinin tərtib olunması

1. Bütün məhkəmə-tibbi ekspertizaların, o cümlədən məhkəmə-kimyəvi ekspertizasının nəticələri "Dövlət Məhkəmə Ekspertizası Fəaliyyəti Haqqında" qanuna CPM-ə və MPM-ə müvafiq surətdə «Ekspert rəyi» və ya «Məhkəmə-tibbi (məhkəmə-kimya) müayinə aktı» adlanan sənədlərlə tərtib olunur. Hər iki sənəd eyni quruluşa malikdir. Onlar aşağıdakı bölmələrdən ibarətdir: iş haqqında qısa məlumat olan giriş hissə, müayinə hissəsi, nəticə (əgər «məhkəmə-tibbi müayinə aktı» tərtib olunursa - rəy).

2. Giriş hissədə aşağıdakılar göstərməlidir:

- a) ekspertizanın keçirilmə vaxtı və yeri;
- b) ekspert tədqiqatı (müayinəsi) üçün əhəmiyyətli olan ekspertiza şəraiti (işıq, havanın temperaturu və s);
- v) ekspertizanın keçirilməsinə əsas olan qərar və yaxud qərardad;
- q) ekspertin фамиliyası, adı, atasının adı, vəzifəsi, ixtisası, təhsili, iş təcrübəsi, ixtisas dərəcəsi, elmi dərəcəsi, elmi adı;
- d) meyitlərin ekspertizasında mərhumun фамиliyası, adı, atasının adı, yaşı; zərərçəkənlərin, müttəhimlərin və başqa şəxslərin ekspertizasında фамиliyası, adı, atasının adı, yaşı, yaşayış yeri, şəxsiyyətini təsdiq edən sənəd;

e) iş materialları üzrə aparılan ekspertizada və maddi sübutların ekspertizasında cinayət işinin, yaxud mülki işin adı və nömrəsi, cildlərin sayı, işdəki vərəqələrin sayı, ekspertizaya daxil olmuş obyekt və nümunələrin siyahısı;

ə) ekspertiza keçirilərkən iştirak edən şəxslər;

j) məhkəmə-tibb ekspertinin prosessual hüquqları, vəzifələri və məsuliyyəti haqqında izahat verildiyi barədə iltizam;

z) ekspertiza qarşısında həll olunması üçün qoyulmuş suallar.

3. İş haqqında məlumat bölməsində ekspert müayinəsi zamanı ona lazım olan məlumatlar; meyit ekspertizasında nəticə tərtib etdikdə istintaq məlumatları və tibbi sənədlərin məzmunu; zərərçəkənlərin, təqsirləndirilən şəxs və digər şəxslərin ekspertizasında tibbi sorğu və şikayətlər (uşaqların dindirilməsi valideynlərinin və ya müəllim-tərbiyəçilərin iştirakı ilə keçirilir), istintaq məlumatları və tibbi sənədlərin məzmunu; maddi sübutların ekspertizasında istintaq məlumatları və tibbi sənədlərin məzmunu qeyd edilməlidir.

4. Müayinə hissəsində müayinə prosesinin geniş təfəsilatı və bu zaman aşkar edilmiş faktiki məlumatlar qeyd edilməlidir. Bura tətbiq olunmuş tədqiqat üsulları və obyektiv əksətdirmə cədvəlləri (foto-rentgen şəkillər, zədələrin işarə olunduğu sxemlər və s.) daxil edilir. Müayinə hissəsinin struktur quruluşu aparılan ekspertizanın növü ilə müəyyənləşdirilir. Bu hissə xüsusilə aşağıdakıları əhatə etməlidir:

4.1. Meyitin ekspertizasında meyitin paltarları və xarici müayinəsi haqqında məlumatlar, boşluqların, üzv və toxumaların daxili müayinəsi, digər ekspertizalar üçün meyitdən götürülmüş və müstəntiqə təhvil verilmiş obyektlər; laboratoriya müayinəsinə göndərilmiş obyektlərin siyahısı; transplantasiya üçün, eləcə də elmi və tədris məqsədlərlə götürülmüş toxuma və üzvlərin siyahısı (edilmiş müdaxilələr təsvir olunur, nə götürüldüyü, hansı müəssisəyə və kimə verildiyi göstərilir); laborator müayinələrin (akt və rəy şəklində) nəticələri və ekspert tərəfindən alındığı tarix.

4.2. Zərərçəkən, təqsirləndirilən şəxs və başqa şəxslərin ekspertizasında ekspert müayinəsi zamanı aşkar olunmuş obyektiv tibbi məlumatlar, müayinə olunanın ekspert tərəfindən başqa ixtisas həkimlərinə, rentgenoloji və digər müayinələrə göndərildiyi, həmçinin bu müayinələrin nəticələri barədə; paltar tədqiq edildikdə onun, eləcə də onda olan ləkə və zədələrin təsviri; laboratoriya tədqiqatına göndərilmiş obyektlərin (yaxma, tampon, qan nümunəsi və sair) siyahısı, eləcə də bu tədqiqatların nəticələri; əlavə müayinə və tədqiqatların keçirilmə tarixləri və onların nəticələrinin alındığı tarixi.

4.3. Maddi sübutların ekspertizasında maddi sübut və onlardakı izlərin əsaslı təsviri, tətbiq olunmuş tədqiqat üsullarının və ayrılıqda hər bir tədqiqat növü üzrə alınmış nəticələrin, analiz prosesində istifadə edilmiş reaktivlərin, zərdabların, aparat və avadanlıqların göstərilməsi. Müayinə hissəsində həmçinin müqayisə üçün təqdim olunmuş nümunələrin müayinəsi təsvir edilir.

4.4. Cinayət və mülki iş materialları üzrə ekspertizada ekspert təhlili üçün sonradan vacib olan məlumatların əsaslı təsviri.

4.5. Tibb işçilərinin peşə fəaliyyəti barədə olan ekspertizalarda iş üçün əhəmiyyət kəsb edən tibbi və digər sənədlərin öyrənilməsi zamanı alınmış məlumatlar.

5. Giriş hissə işin təfsilatı və müayinə hissə ilə birlikdə «Ekspert rəyi»nin və yaxud «Məhkəmə-tibbi (məhkəmə-kimya) müayinə aktı»nın protokolunu təşkil edir. Protokolu məhkəmə-tibb eksperti və giriş hissədə göstərilən şəxslər imzalayır.

6. «Ekspert rəyi»ndəki nəticə və «Məhkəmə-tibbi (məhkəmə-kimya) müayinə aktı»ndakı rəy - ekspertin apardığı obyektiv müayinələr əsasında ifadə olunmuş elmi əsaslı fikridir.

6.1. Nəticələr (rəy) ekspertiza prosesində işin ekspert təhlili və tibb və digər elmlərin məlumatları əsasında müəyyənləşdirilmiş obyektiv məlumatlar üzərində qurulur. Göstərilən obyektiv məlumatlar protokolun giriş və müayinə hissələrindən əldə edilir.

6.2. Nəticələr (rəy) ekspert qarşısında qoyulmuş suallara müvafiq surətdə tərtib olunur. Onlarda, həmçinin ekspertiza zamanı müəyyən edilmiş əhəmiyyətli obyektiv məlumatlara ekspert qiyməti də olmalıdır. Nəticə (rəy) aydın, səlis tərtib edilməklə xüsusi tibb terminlərindən mümkün qədər az istifadə edilməlidir. Hər bir nəticə üzrə ekspertin fikri obyektiv məlumatlarla əsaslandırılmalıdır.

7. Ekspert rəyinin və ya məhkəmə-tibbi müayinə aktının giriş hissələri bilavasitə ekspertiza prosesi zamanı tərtib olunur. Ekspert rəyləri və məhkəmə-tibbi müayinə aktları bütün zəruri tədqiqatlar başa çatdıqdan sonra qısa müddətdə tərtib edilməli və tarixi göstərilməlidir.

8. Ekspert rəyi və məhkəmə-tibbi müayinə aktı azı 2 nüsxədə tərtib olunur, bir nüsxə təhqiqat orqanlarına, müstəntiqə, prokurora, məhkəməyə verilir, ikinci nüsxə isə «MTE və PA» ETT Birliyinin və ya Birliyin rayon, şəhər şöbələrinin arxivində saxlanılır.

8.1 Aparılmış tədqiqatlar əsasında əldə edilmiş nəticələr nəzərə alınmaqla ekspert öz adından yazılı rəy verir və onu imzalayır. Məhkəmə ekspertinin (ekspertlərinin) imzaları yalnız məhkəmə ekspertizası idarəsinin möhürü ilə təsdiq olunur.

9. Ekspert rəyi və məhkəmə-tibbi müayinə aktı bütün ekspert tədqiqatları başa çatdıqdan sonra 3 gündən gec olmayaraq ekspertizanı təyin etmiş təhqiqat orqanları, müstəntiq, prokuror və məhkəmə tərəfindən götürülməsi üçün Birliyin və yaxud müvafiq şöbələrin dəftərxanasına verilir.

9.1. Ekspertiza müddəti onların növü, ekspert tədqiqatlarının həcmi və xarakteri ilə müəyyənləşdirilir. Maddi sübutların və meyitlərin ekspertizaları icra müddətinə görə ən uzun müddətlidirlər. Bu da müxtəlif laboratoriya tədqiqatlarının keçirilməsi ilə əlaqədardır. Lakin bu ekspertizalar da (xüsusi mürəkkəb ekspertizalar istisna olunmaqla) təhqiqat orqanlarından, müstəntiqdən, prokurordan, bütün lazımi materiallar alındıqdan sonra ən gec 1 ay müddətində icra edilməlidir.

9.2. Göstərilən müddət pozulduqda məhkəmə-tibb eksperti bu gecikmənin səbəbini ekspertizanı təyin etmiş orqanlara və Birliyin Baş direktoruna izah etməlidir.

10. Ekspert rəyini və məhkəmə-tibbi müayinə aktını müxtəlif qısa arayış və çıxarışlarla əvəz etmək, həmçinin yuxarıda göstərilən məhkəmə-tibbi sənədləri tərtib edərkən təsdiq olunmamış forma və blanklardan istifadə etmək qadağandır.

11. Təhqiqat orqanlarının, müstətiqin, prokurorun, məhkəmənin yazılı göndərişinə əsasən məhkəmə-tibb ekspertizası aparılarkən, həmçinin məhkəmə-tibb ekspertləri tərəfindən göndərilmiş obyektlərin laboratoriya tədqiqatı keçirilərkən «Məhkəmə-tibbi tədqiqat aktı» və ya «Məhkəmə-tibbi müayinə aktı» tərtib olunur.

Birliyin yaradılması və ləğv edilməsi

4. Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin «Məhkəmə-tibbi ekspertiza və patoloji anatomiya» birliyinin yaradılması və ləğv edilməsi Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən həyata keçirilir.

**Azərbaycan Respublikası
Səhiyyə Nazirliyinin
Müalicə-Profilaktika Yardım
Baş İdarəsinin rəisi
ŞAHNAZ BAXŞƏLİYEVƏ**

**Azərbaycan Respublikası
Səhiyyə Nazirliyinin
MTE və PA Birliyinin
Baş Direktoru professor
ŞAKİR MUSAYEV**